

Justitiedepartementet

Remissyttrande över betänkandet En ny strafftidslag (SOU 2016:18)

Ju2016/01870/KRIM

Kriminalvården ställer sig i allt väsentligt bakom de förslag som lämnas. Betänkandet är väl genomarbetat och Kriminalvården välkomnar en mer lättillämpad och modern lagstiftning på området.

Förslaget till ny strafftidslag

Prövning av om ett fängelsestraff får verkställas (6 §)

Utredningen har föreslagit att en prövning ska ske av frågan om ett fängelsestraff får verkställas. Det anges i betänkandet (s. 287) att ställningstagandet ska dokumenteras på lämpligt sätt och att den dömda ska ges möjlighet att ta del av beslutet, som kan angripas av den dömda genom begäran om omprövning och överklagande. Det innebär att den prövning som utredningen föreslår är något annat än den faktiska verkställbarhetskontroll som äger rum i dag. Några starkt vägande skäl för en förändring av detta slag anförs inte. Enligt Kriminalvårdens mening framstår förslaget som främmande och principiellt tveksamt, bl.a. utifrån att ett fängelsestraff döms ut av domstol och det därmed normalt inte är fråga om ett fängelsestraff ska verkställas utan när och var. Om man under den fortsatta beredningen av betänkandet bedömer att det är nödvändigt att reglera verkställbarhetskontrollen i lag föreslår Kriminalvården en bestämmelse som innebär att Kriminalvården, likt i dag, ska kontrollera att domen är verkställbar.

Under alla förhållanden anser Kriminalvården att konsekvenserna av att göra verkställbarhetskontrollen till ett överklagbart beslut behöver analyseras ytterligare, bl.a. utifrån vad som enligt förvaltningslagen (1986:223) gäller om t.ex. underrättelse om rätt till omprövning och överklagande samt delgivning av beslut. Enligt Kriminalvårdens mening är det också oklart hur beslutet förhåller sig till ett efterföljande strafftidsbeslut.

Anstånd med verkställigheten i vissa fall (9 §)

Det konstateras att en tidsfrist, till skillnad från nu, kommer att gälla även för ärenden där Kriminalvården inte styr över ett ärendes handläggningstid, nämligen dels när det är fråga om ett ställningstagande om överförande av verkställighet av en svensk dom eller ett svenskt beslut på fängelse till ett annat land, dels i ärenden om nåd. Det framgår inte varför det är motiverat med en tidsfrist i dessa fall och enligt Kriminalvårdens mening kan lämpligheten av en sådan ordning

diskuteras. Under alla förhållanden har Kriminalvården svårt att se några direkta vinster med att tidpunkten för anståndets början ska regleras på förordningsnivå och ser inget hinder mot att även tidpunkten för anståndstidens början regleras i 9 §.

Placering i häkte (11 §)

Kriminalvården välkomnar en tydlig reglering av Kriminalvårdens möjligheter att placera dömda som ska förpassas eller överföras till anstalt för verkställighet i häkte.

I förslagets andra stycke anges att en dömd tillfälligt får placeras i polisarrest. Det kan konstateras att det inte i betänkandet utvecklas i vilka situationer en placering i polisarrest kan bli aktuell, annat än i författningskommentaren till förslaget till 2 kap. 5 a § fängelselagen. Kriminalvården utgår från att utredningens avsikt är de båda regleringarna ska tillämpas på samma sätt men efterfrågar ett klagörande i denna del.

Nöjdförklaring (13–15 §§)

Utredningen föreslår att en dömd ska kunna avge en nöjdförklaring även efter det att en dom har överklagats. Kriminalvården har inga synpunkter på en sådan ändring i sak men konstaterar att definitionen av nöjdförklaring som anges i 13 § första stycket i sådana fall bör ses över. Om den dömda kan nöjdförklara sig även efter att domen har överklagats bör det övervägas om nöjdförklaring ska beskrivas på ett annat sätt än som att den dömda förklarar att han eller hon avstår från att överklaga en dom eller ett beslut.

Det kan konstateras att en nöjdförklaring innebär stora rättsliga konsekvenser för den enskilde. Konsekvenserna av en nöjdförklaring kan inte helt jämföras med konsekvenserna av ett återkallat överklagande, bland annat eftersom en återkallelse anses kunna återtas i samma instans. Till skillnad från en nöjdförklaring kan vidare ett avskrivningsbeslut efter en återkallelse angripas genom överklagande. Kriminalvården efterlyser därför en djupare analys av hur förslaget förhåller sig till de rättighets- och rättssäkerhetshänsyn som gäller enligt t.ex. europarätten. Även en djupare analys av hur förslaget förhåller sig till andra länders reglering av möjligheten att avstå från överklagande skulle enligt Kriminalvårdens mening vara av intresse.

Kriminalvården kan för egen del se vissa risker med förslaget i dess nuvarande form. Utredningen föreslår att de formkrav som nu gäller för nöjdförklaring ska ersättas med ett villkor om att den som lämnar en nöjdförklaring ska få upplysning om vad sådan förklaring innebär och av verkan av den. Kriminalvården befarar att förslaget ökar risken för att den dömda i efterhand menar att nöjdförklaringen inte gäller med hänvisning till att han eller hon inte fått informationen på ett sätt som han eller hon kunde ta till sig, att han eller hon befann sig i en upprörd sinnesstämning och så vidare. Det kan också uppstå svårigheter med att tillämpa bestämmelsen utifrån vilka krav som ska ställas på den information som lämnas och hur denna information ska anpassas till individens

förmåga att ta till sig information. Det är angeläget att dessa risker beaktas under den fortsatta beredningen av betänkandet.

Under alla förhållanden är det Kriminalvårdens uppfattning att kravet på betänketid bör finnas kvar som formkrav. Kriminalvården anser även i övrigt att det bör övervägas om inte ytterligare frågor kring nöjdförklaring, bland annat att en sådan kan avges även efter överklagande, bör regleras i lag.

Tidpunkten för strafftidens början (19 §)

Kriminalvården har i sig inga invändningar mot hur bestämmelsen är utformad. Dock ställer sig Kriminalvården något frågande till vad som anförs beträffande den situationen att den dömda är på fri fot och begärd förpassad samt inledningsvis omhändertas på annan grund. Den avgörande tidpunkten är i sådana fall när det blir känt att ett beslut om förpassning finns. Det finns enligt Kriminalvårdens mening en risk för att tillämpningen inte blir enhetlig, eftersom bedömningen blir beroende av vid vilken tidpunkt det sker en kontroll av om det finns ett beslut om förpassning.

Beräkningsgrunder (20 §)

Kriminalvården delar utredningens bedömning att det är angeläget att komma ifrån den nuvarande ordningen där längden på ett fängelsestraff kan variera beroende på vilken kalendermånad fängelsestraffet inleds. Kriminalvården har även förståelse för den beräkningsmodell som utredningen föreslår men konstaterar att en sådan modell medför vissa följdproblem som inte fullt ut har analyserats i betänkandet (se mer om det nedan i anslutning till förslagen om ändring i brottsbalken). Det går enligt Kriminalvårdens mening att argumentera för att ett år under alla förhållanden ska anses vara 365 dagar, oaktat att en kalendermånad räknas som 30 dagar. En sådan ordning har man till synes också valt i Finland.

Synpunkter på utformningen av lagtext

- 3 §

Paragrafen föreskriver när verkställighet får påbörjas. Kriminalvården ifrågasätter om andra ledet, ”när en dom eller ett beslut om verkställighet av ett motsvarande utländskt straff fått laga kraft”, är nödvändigt då det följer av särskilda regler när ett sådant straff får verkställas. En hänvisning till särskilda regler finns redan i förslaget till 4 §.

- 4 och 5 §§

Kriminalvården har förståelse för att bestämmelserna fått den utformning som föreslås i författningsförslaget. Kriminalvården vill dock framhålla att utifrån tillämparens perspektiv kan det övervägas om inte en uppräknings i högre grad svarar mot behovet av en ändamålsenligt och lättillämpad reglering. Denna synpunkt gör sig särskilt starkt gällande utifrån att en stor del av de som kommer att tillämpa lagen är medarbetare vid Kriminalvården utan särskild juridisk kompetens.

- 16–18 §§

I författningskommentaren (s. 302) anges att för det fall den dömde inställer sig i anstalt trots att han eller hon tidigare ansökt om uppskov får han eller hon anses ha återkallat sin ansökan. Enligt Kriminalvården bör det övervägas om denna situation, för tydlighets skull, ska regleras i lag. Det kan vidare övervägas om det tydligare ska framgå att det är den dömde som ska visa att han eller hon har sökt uppskov (jfr nuvarande 12 § lagen [1974:202] om beräkning av strafftid). Det kan annars ifrågasättas om inte förslaget skiljer sig från nuvarande regering i materiellt avseende, vilket inte tycks vara avsikten enligt vad som sägs i författningskommentaren.

- Ombändertagande

Benämningen omhändertagen används inte helt konsekvent i lagförslaget. I t.ex. 10 § skrivs ut att det är omhändertagen enligt 26 kap. 22 § eller 28 kap. 11 § första och tredje styckena brottsbalken som avses, men i 16 § finns den informationen endast i författningskommentaren.

Övergångsbestämmelser

Kriminalvården delar de resonemang som förs i betänkandet om övergångsbestämmelsernas utformning. Däremot anser Kriminalvårdens att det finns skäl att förtydliga själva bestämmelsen på så sätt att det där anges att den gamla lagen fortfarande ska tillämpas för den som före ikraftträdandet har meddelats ett strafftidsbeslut *och som inte har blivit villkorligt frigiven från det straff som strafftidsbeslutet avser.*

Förslaget till ny lag om beräkning av frihetsberövande

I förslaget 3 § regleras frågan om när en domstol kan förordna att en påföljd är helt eller delvis verkställd (bestämmelsen motsvarar nuvarande 33 kap. 6 § brottsbalken). Enligt Kriminalvårdens mening bör bestämmelsen, som handlar om bestämmande av påföljd för brott, inte lyftas ut ur brottsbalken.

Sett till den bedömning Kriminalvården gjort ovan kommer lagen att omfatta tre paragrafer. Det kan ifrågasättas om det är ändamålsenligt att samla bestämmelserna i en egen lag eller om bestämmelserna lämpligen kan inordnas i exempelvis strafftidslagen.

När det gäller övergångsbestämmelserna bör det enligt Kriminalvårdens mening övervägas om den nya lagen ska tillämpas på alla frihetsberövanden som ägt rum före ikraftträdandet men där domen meddelats efter detsamma. Utredningens förslag kan innebära tillämpningssvårigheter bland annat när det gäller utformningen av avräkningsunderlag, vilket får återverkningar för Kriminalvården. För Kriminalvårdens del skulle en ordning som utgår från datumet för domens meddelande vara lättare att tillämpa.

Förslagen till ändringar i brottsbalken

Villkorlig frigivning efter överförande av verkställighet till Sverige (26 kap. 6 § BrB)

Om villkorlig frigivning ska bestämmas genom en kvotdel blir systemet mindre flexibelt. Om förslaget med kvotdel införs kan exempelvis en fråga om överlämnande, som hade kunnat bli aktuell efter halva tiden, inte aktualiseras. En jämförelse kan också göras med de överväganden som gjordes inför införandet av bestämmelsen i 3 kap. 22 § lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen (se prop. 2014/15:29 s. 202–203). Det kan nämnas att utredningens resonemang om att andra omständigheter än den faktiska skillnaden i strafftider inte ska beaktas avviker från Högsta förvaltningsdomstolens resonemang i HFD 2013 ref. 42.

Anpassning av bestämmelsen om prøvotid (26 kap. 10 § BrB)

För det fall den föreslagna ändringen i 10 § genomförs behöver även exempelvis 26 kap. 11 § ses över, där det anges att övervakningstiden utan särskilt beslut upphör sedan ett år av prøvotiden förflutit. Om tanken är att prøvotiden, och därmed även övervakningstiden, efter villkorlig frigivning ska uppgå till 360 dagar i stället för ett år innebär det att övervakningstiden vid en skyddstillsynsdom, vilken som huvudregel pågår under ett år, och övervakningstiden efter villkorlig frigivning inte stämmer överens. En sådan ordning ter sig svårbegriplig.

Förslaget medför också en viss pedagogisk svårighet gentemot klienter som har längre prøvotid än ett år. Det är sannolikt svårt för en klient att ta till sig att denne ska ha en prøvotid om t.ex. 1170 dagar.

Anmälan till åklagare om 34 kap. BrB inte beaktats (34 kap. 10 § BrB)

Bestämmelsen återfinns efter den 1 juli 2016 i 34 kap. 6 § sista stycket BrB. Kriminalvården välkomnar att prövningen inte längre ska utgöra verkställighetshinder. Det kan dock ifrågasättas om förslaget om inhibition kommer att fylla någon praktisk funktion och om det inte vore bättre att avskaffa regleringen. I likhet med förslaget till 6 § strafftidslagen medför nämligen bestämmelsen en ordning som innebär att Kriminalvården ska överpröva en domstols ställningstagande. Det framstår som principiellt tveksamt. Frågan bör, enligt Kriminalvårdens mening, analyseras under den fortsatta beredningen.

Övergångsbestämmelser

Som Kriminalvården uppfattar det innebär avsaknaden av övergångsbestämmelser till 34 kap. 10 § BrB att bestämmelsen ska börja tillämpas genast vid ikraftträdandet. Om det förhåller sig på det sättet bör det möjligen klargöras.

Förslagen till ändringar i fängelselagen

Avbrott i verkställigheten (12 a kap. fängelselagen)

Kriminalvården konstaterar att det finns ett behov av att det under den fortsatta beredningen görs tydligt i vilka situationer en person ska anses vara avviken till följd av misskötsamhet under permission eller liknande. Anledningen till detta är att Kriminalvården kan förutse vissa tillämpningssvårigheter när det gäller förhållandet mellan reglerna om disciplinpåföljd till följd av misskötsamhet och den föreslagna regleringen om avbrott i verkställigheten.

Till skillnad från dagens reglering anges i förslaget vilka situationer som ska avses som avbrott i verkställigheten. Det bör nogt övervägas om regleringen täcker in alla de situationer som avses med avbrott, exempelvis när det gäller intagna som överförs till annat land.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Nils Öberg efter föredragning av verksjuristen Lisa Johansson. I beredningen av beslutet har även chefen för sektionen för verksjuridik Eric Leijonram deltagit.

Nils Öberg

Lisa Johansson

Sändlista

Justitiedepartementet
Anstalts- och häktesavdelningen
Frivårdsavdelningen
Ekonomiavdelningen
Sektionen för internationella och andra särskilda klientärenden
Sektionen för allmän klientjuridik
Samtliga regioner